

**МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ
УКРАЇНСЬКОЮ,
АНГЛІЙСЬКОЮ,
ПОЛЬСЬКОЮ
МОВАМИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

*XVI Міжнародної науково-
практичної конференції
молодих вчених, курсантів
та студентів*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Львів – 2021

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голова:

Андрій КУЗИК – проректор з науково-дослідної роботи ЛДУБЖД, д.с.-г.н., професор

Заступник голови:

Сергій ЄМЕЛЬЯНЕНКО – начальник відділу організаційно-науково-дослідної діяльності ЛДУБЖД, к.т.н.

Члени оргкомітету:

Alan FLOWERS, Kingston University, London, Great Britain, PhD

Henryk POLCIK, SEW, Cracow, Poland, PhD

Rafal MATUSZKIEWICZ, MSSF, Warsaw, Poland

Юрій РУДИК, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної діяльності, к.т.н., доцент

Юрій СТАРОДУБ, професор відділу організації науково-дослідної діяльності, д. ф.-м. н., професор

Ярослав КИРИЛІВ, старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної діяльності, к.т.н., с.н.с.

Роман ЛАВРЕЦЬКИЙ, учений секретар Університету, к.і.н., доцент

Василь КАРАБИН, начальник Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту, д.т.н., доцент

Андрій ЛИН, начальник Навчально-наукового інституту пожежної та техногенної безпеки, к.т.н., доцент

Василь ПОПОВИЧ, начальник Навчально-наукового інституту цивільного захисту, д.т.н., доцент

Ольга МЕНЬШИКОВА, заступник начальника Навчально-наукового інституту цивільного захисту, к.ф.-м.н., доцент

Іван ПАСНАК, заступник начальника Навчально-наукового інституту пожежної та техногенної безпеки, к.т.н., доцент

Тетяна КОНІВЦЬКА, молодший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної діяльності, к.пед.н.

Література

1. Киреев А.А., Трегубов Д. Г., Лещева В.А. Исследование тушения спиртов сухим и смоченным пеностеклом. *Проблемы пожарной безопасности*. №47. 2020. С.35–44. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/10942>.
2. Тарахно О.В., Жернокльов К.В., Трегубов Д.Г. та ін. Теорія розвитку та припинення горіння. Практикум. Частина 1. Харків, 2010. 309 с.

УДК 614.835

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ТА ВИКОРИСТАННІ КИСНЮ

Троцюк Станіслав

Ференц Н.О., канд. техн. наук, доцент

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

В Україні через пандемію коронавірусної інфекції в лікарнях виникла проблема з киснем. Рідкий медичний кисень на даний час виробляють такі підприємства: ПАТ «Лінде газ Україна», ДП «Мессер Україна», АТ «Полтавський завод медичного скла», АТ «Львівський хімічний завод», ТОВ «Запорізький автогенний завод і Компанія», ТОВ «Карпатнафтохім». Відомо багато випадків загорянь і вибухів кисневих установок, балонів, апаратів при отриманні, зберіганні та використанні кисню. Один з таких вибухів, що призвів до дуже важких наслідків, стався 18 січня 2010 року в м. Луганську. В реанімаційному відділенні 7-ї міської лікарні вибухнули кисневі балони. Загинули 16 людей, будівля лікарні зруйнувалась з п'ятого до третього поверху [1].

Метою даної роботи є дослідження вибухопожежної небезпеки установок та апаратів з киснем.

«Волинькисень ЛХЗ» входить в торгову мережу компаній Львівського хімічного заводу і виробляє промислові гази: медичний і технічний кисень, аргон, азот, ацетилен, вуглекислий газ, пропан та гелій. Поставка здійснюється як в балонах різного об'єму, так і в цистернах. Отримують більшість цих газів за допомогою ректифікації повітря, яке складається з азоту (78%), кисню (21%), аргону (0,9%). Решта 0,1% складаються, в основному, з вуглекислого газу та інертних газів – неону, гелію, криптону і ксенону.

Розділення повітря на його компоненти здійснюється в установках фракціонування повітря, де відбувається криогенна ректифікація – розділення окремих компонентів один від одного з метою отримання високочистого азоту, кисню і аргону в рідкій та газоподібній формі.

У колоні однократної ректифікації не можуть бути отримані продукти високої чистоти, тому в реальному виробництві використовують колони двократної ректифікації. Нижня колона, що працює в циклі низького тиску (при $P=0,55\dots 0,6$ МПа), забезпечує отримання технічного газоподібного і рідкого кисню. Верхня колона працює під тиском $0,13\dots 0,15$ МПа і забезпечує отримання чистого газоподібного або рідкого азоту. Для підвищення чистоти отриманого азоту використовують дефлегмацію – зрошення верхньої колони рідким технічним азотом. Ця колона складається з спільно змонтованих або розділених двох частин.

Поділ повітря умовно розділяють на три основні етапи: очищення повітря, зрідження повітря і ректифікація повітря. Перш ніж повітря надійде на вхід зріджувальної і ректифікаційної секцій повітродозвідної установки, здійснюється його очищення – вилучаються всі домішки, які або знаходяться в у вигляді твердих частинок, або легко можуть перейти у твердий стан при зниженні температури (водяна пара, пил, дим і пари інших речовин, вуглекислий газ). Основна частина цих домішок після компресорного стиснення затримується масло- і вологовловлювачами.

Осушення повітря здійснюється пропусканням його через адсорбери. Вуглекислий газ відокремлюють за допомогою теплообмінних апаратів, в яких вилучається водяна пара, а також охолоджується повітря, що надходить від системи. Газ, що легко заморожується, осідає в твердому вигляді на металевих поверхнях теплообмінників, які працюють при дуже низьких температурах. Систему періодично очищають від нагромаджених домішок, повертаючи потік газів в теплообміннику.

Очищене повітря надходить у секцію зрідження і охолоджується в системі механічної рефрижерації, поки основна його частина не перетвориться на рідину. Залежно від тиску, до якого повітря було стиснуто спочатку, його температура тут знижується до приблизно 100 К.

Тиск знаходиться в межах від 0,6 до 20 МПа. При охолодженні використовується холод відокремлених раніше газів, що надходять з ректифікаційної секції. В оптимально сконструйованому теплообміннику холод відокремлених газів практично повністю передається вхідному повітрю. На деяких установках, зокрема таких, де частина відокремлених газів відбирається в рідкому вигляді, для попереднього охолодження до приблизно -40° С (230 К) передбачаються теплообмінники з фреоном.

При більш низьких температурах, необхідних для зрідження повітря, охолоджувальним середовищем служить або вхідне повітря, або відокремлений азот. Цей газ, стиснений до певного тиску, приводить в рух розширювальну машину, або детандер (звернений компресор). Охолодження можна також здійснювати за рахунок розширення стиснених газів в газоподібній або рідкій фазі при закінченні через дросельний клапан. В цьому випадку зниження температури обумовлено ефектом Джоуля-Томсона (дросель-ефектом).

Ректифікація повітря в ректифікаційній колоні базується на протитечійній взаємодії потоків рідини і пари, які рухаються назустріч один одному. Рідина стікає зверху вниз по колоні, збагатившись висококиплячим компонентом – киснем, пара підіймається вгору, збагатившись низькокиплячим компонентом – азотом. Рушійною силою процесу ректифікації є нерівноважна різниця концентрацій компонентів у взаємодіючих потоках, яка створюється за рахунок різниці температур кипіння рідини залежно від вмісту в ній компонентів, що розділяються.

Так як повітря і продукти його розділення є негорючими газами, то приміщення у яких вони знаходяться (зберігаються, переробляються, транспортуються) належать до категорії Д (зниженопожежонебезпечна), а зовнішні установки – до категорії Д_з [2].

У промисловості нагромаджено великий практичний досвід щодо аварій кисневих установок, балонів, апаратів при отриманні, зберіганні та використанні кисню. Тому в роботі проведено розрахунок показників вибухонебезпеки у випадку таких аварій: руйнування резервуара з викидом усієї кількості рідкого кисню; розгерметизація трубопроводу подачі кисню до кисневої рампи і вихід газу з трубопроводу протягом 5 хвилин. Для розрахунків параметрів вибухонебезпеки були прийняті такі початкові дані: питома теплота згорання (за метаном) – 50125 кДж/кг (802 кДж/моль); питома енергія вибуху тротилу – 4520 кДж/кг; частка приведеної маси газу, що бере участь у вибуху $z=1$; атмосферний тиск – 101 кПа; маса кисню, яка бере участь в аварії – 2 т.

Встановлено, що радіус зони повного руйнування будівель і смертельної небезпеки для людей, на межі якої надлишковий тиск на фронті ударної хвилі $\Delta P \geq 100$ кПа, перевищує 80,1 м; а радіус зони сильних руйнувань будівельних конструкцій, обвалення цегляних стін і смертельної небезпеки для людей ($\Delta P=70$ кПа) – 118,1 м. Розрахунково підтверджено, що приміщення, у яких знаходиться кисень, слід відносити до категорії А – вибухопожежонебезпечна, а зовнішні установки з киснем – до категорії Аз.

Література

1. Названо причини вибуху в лікарні в Луганську: веб-сайт. URL: https://zaxid.net/nazvano_prichini_vibuhu_v_likarni_v_lugansku_n1097884 (дата звернення: 23.02.2021).
2. ДСТУ Б В.1.1-36:2016. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою. [Чинний від 2017-01-01]. Київ, 2016. 31 с. (Інформація та документація).